

Z vetopom v nacionalno državo je postala naša organizacija nositeljica važne kulturne in prosvetne naloge; čimjačje in čimširše bo njeno kulturno in prosvetno delovanje tembolj bo služila narodu in državi. Kulturno in prosvetno delo naj ne bo le sredstvo drugim ciljem temveč naj služi samo svojemu vzvišenemu idealu.

PROSVETA

Glasnik Poverjenjstva UJU v Ljubljani
o kulturnem in prosvetnem gibanju učiteljstva.

Poprišča našega prosvetnega dela.

(Potreba statistike o našem prosvetnem delu).

(Dopis od mlajšega tovariša.)

Idealizem in nazori naših najmlajših tovarišev so zdravi, to nam je porok boljše bodočnosti, našim starejšim tovarišem je pa to veliko zadoščanje, ker vidijo, da je njih delo in trud obradilo zdravo seme. Tudi pričujoči članek nam je priča o tem, ker izvira iz kroga naših najmlajših.

Uredništvo.

»Učiteljstvo se omejuje preveč med štiri stene«?! Evo jih naših kruhorezov, ki so nam vrgli to frazo ravno v trenutku, ko preživlja naš stan čase, kakršnih morda ni nikoli poprej. Taki in enaki očitki so precej trpki in prihajajo že nekaj časa sem od prav različnih strani. Nas puščajo popolnoma hladne, ker se učiteljstvo dobro zaveda svojega dela v šoli in izven nje, ki ga vrši z vsem svojim idealizmom, vključno s svojim slabemu gmotnemu položaju in v ne baš najugodnejših priložnostih razmerah.

Brez dvoma je prosvetno delo učiteljstva važnega pomena za narod in državo sploh; zakaj ono zasleduje vzvišene cilje, izobražuje ter dviga ljudstvo iz vsakdanjega egoizma in materijalizma k skupnemu delu in altruizmu, kar je zlasti sedaj, v povojnih razmerah, nemale važnosti.

Učitelj naleti pri tem na jako težko premagljive ovire, povzročene od naših protivnikov, ki hočejo imeti nad ljudstvom prvo in zadnjo besedo. Mi sami najbolj občutimo udarce in polena, ki se nam mečejo pri tem poslu pod noge. Zaradi tega seveda niti najmanj ne klonimo, dobro zavedajoč se, da si človek pri delu pridobi poleg prijateljev tudi številne sovražnike, ki pa itak niso bili nikoli naši prijatelji. Pri vsem tem delovanju smo navezani sami nase, podpore od oblasti ni v oni izmeri, ki jo rabimo; edino zavest, da zasledujemo občeokoristen namen, nas vzpodbuja k vztrajnosti. Le samozavest, zaupanje v lastno moč, brez pretirane boječnosti in omahovanja, pripomore k uspehu. Tudi morebitni neuspehi imajo kot izkušnje svoj pomen, zakaj kdor nima izkušenj, ta ne more delati. S trdno voljo in neupogljivim značajem si učitelj kmalu pridobi zaupanje in spoštovanje ljudstva.

Delovanje učiteljstva na prosvetnem polju je tako mnogobrojno in mnogovrstno, da niti mi sami nimamo o tem skupne in natančne slike. Ono je usmerjeno na najrazličnejše panoge in sega daleč nazaj v čase, ko smo težko prenašali gospodstvo tujih mogotcev. Že takrat je učitelj deloval v jugoslovanskem duhu, seveda bolj natihoma in v skrajnem obsegu, ker je nad njim visel Damoklejev meč, v podobi Šusteršič-Lampetovega biča. Ko smo pa ob težko pričakovanem prevratu vrgli raz sebe suženjske okove in zadihali čisti zrak svobode, je učiteljstvo s podvojeno silo pričelo vcepljati ljubezen do svoje lastne domovine mladini in ljudstvu, vedno spominjajoč se pri tem na trpljenje naših neodrešenih bratov pod grabežljivo imperialistično roko.

V to svrhu je učiteljstvo ustanavljalo najrazličnejša prosvetna društva, že obstoječa pa oživljalo in jim razširjalo njih obseg. To dela tudi sedaj in bo nadaljevalo v prihodnje, v trdnem prepričanju, da bo naša mlada generacija in država dosegla boljše bodočnost le z delom.

Smelo lahko trdim, da je največ podeželskih sokolskih društev nastalo ravno na vzpodbudo učiteljstva. Saj je učitelj navadno prvi in edini faktor v vasi, ki podvzame iniciativo za prosvetno delo. V teh društvih učiteljstvo pridno goji telovadbo z deco in odraslo mladino, držeč se načela, da v zdravem telesu biva zdrava duša. Moramo imeti pred očmi, da na deželi ni telovadnic niti orodja, ki je za telovadce najbolj privlačno. Mlada sokolska društva si morejo le polagoma nabavljati orodje.

Imamo mnogo podeželskih pevskih društev, čijih petje vodi učitelj in ki dosežajo prav lepe uspehe. Žal, da ni dana vsakemu prilika izvežbati se v tej stroki

Ovisno je, v kake prilike pride učitelj, kjer se more izpopolnjevati ali pa tudi ne. V ugodnih razmerah zadobi veselje do prosvetnega dela in svojega poklica sploh, v nasprotnem slučaju pa izgubi še tisti zmisel, ki ga prinese s seboj.

Poleg šolskih odrov, ki bi jih morala imeti vsaka šola, se peča učiteljstvo s podeželskimi ljudskimi odri, kjer se zbira in izobražuje odrasla mladina. Tu vodi učitelj režijo in prevzame navadno tudi najtežjo vlogo. Tudi odri se bore s prostornimi težkočami, razen tega ni primeren iger vedno na razpolago. Zaradi majhnega prostora in malega števila igralcev morajo biti igre tem razmeram prirojene.

Številni so tudi tamburaški in drugi orkestralni zbori pod spretnim vodstvom izvežbanega učitelja.

Knjižnice in bralna društva je učiteljstvo že od nekdanj pridno ustanavljalo. Marsikatera vaška knjižnica razpolaga s številnimi dobrimi knjigami.

V bralnih društvih in ob drugih priložnostih vrši učiteljstvo najraznovrstnejša predavanja in govori navduševalne vzpodbudne govore.

Tako bi lahko našteval še dolgo vrsto drugih panog prosvetnega delovanja, katerim se učiteljstvo posveča v blagor in dobrobit ljudstvu. Naj nihče ne misli, da nameravam tu izcrpno podati sliko učiteljevega prosvetnega delovanja. Njegovo delo zunaj šole je tako mnogovrstno, da tudi več številik tega lista ne bi moglo podati ne izcrpne in ne površne slike. Dobro bi bilo, ko bi se kak starejši in izkušeni tovariš oglašil in bi podal smernice, bodisi za posamezne panoge, bodisi skupno, kar bo nam mlajšim posebnost dobrodošlo. Kake stalne enotnosti se seveda ne da predpisati, ker so okoliščine najrazličnejše in se je treba na te vedno ozirati.

Pri raznih telovadnih, pevskih in drugih nastopih, združenih s prireditvami, ki prinašajo društvom potrebne gnotne vire, prevzame učiteljstvo najvažnejše in najtežje delo. Žal, da so ti viri z raznimi taksami hudo okrnjeni, kar za prosveto gotovo ne bo imelo dobrih posledic.

Kako važno in koristno misijo vrši učiteljstvo na gospodarskem polju v prospeh in dobrobit ljudstva — zlasti kmetijskega in delavskega — pričajo številne posojilnice, zadruge, gasilna društva itd., ustanovljena po inicijativi zaslužnih naših tovarišev. Na tem polju bi faktorji, ki po nas tolčejo, našli zaslužne delavce, ki so žrtvovali vse svoje življenje delu za narod.

Šolski prostori so le malokje porabni za prosveto in vrši učiteljstvo delo po raznih drugih lokalih, kar često ni v prid dobri stvari. Potrebne bi bile telovadnice, kjer bi se osredotočilo in koncentriralo vse prosvetno delo, s čimer bi pridobila šola kot torišče prosvete na svojem pomenu in ugledu; potrebna bi bila tudi jasna določba v zakonu, da sme učiteljstvo vedno uporabljati šolo za izvenučelne prosvetne namene.

Že iz teh vrstic je razvidno, da je učitelj zaposlen, poleg svojega težkega dela v šoli, na najrazličnejših poljih izven nje. Razen tega je v nasvetih navezan skoro izključno samo nase; zato ni čuda, ako zahtevamo večje splošne in strokovne naobrazbe, posebno pa vzgoje naraščajočih tudi za izvenšolsko delo že na učiteljskih.

Delovanje izven šole odvrča od alkohola in nikotina, da učitelju neki življenjski zmisel in poživiti tudi poklicno življenje, ker drugače je bivanje v zapuščenem in konservativnem kmetiskem kraju dolgočasno in duhamorno in se čuti učitelj osamljenega, če si ne poišče — dela. Nes pametno je pa koga siliti v to ali ono panogo, za katero nima ne veselja, ne potrebne izvežbanosti. Je še mnogo drugih strok, katerim se učitelj

lahko posveti, da s tem koristi celokupnosti. Tudi v svojem poklicu v šoli se mora učitelj izobraževati in izpopolnjevati.

Da bo naše delo tem uspešnejše, je pred vsem treba medsebojnega podpiranja in strpnosti, čeravno disharmonija pri tako različnih značajih, kakor so med nami, ni izključena, predvsem pa se oklenimo naše stanovske organizacije. Mlajšim učiteljem bodo izkušnje in zgledi starejših dobrodošli, ker oni potrebujejo dobrih in izkušenih mojstrov za vzor.

Zalibog moramo svoje moči in sredstva tako uravnati, kakor zahtevajo naša razpoložljiva sredstva in pa naš nad vse kritični eksistenčni položaj. Marsikateri mlajši učitelj se v začetku svojega službovanja zakopje v dolgove, iz katerih se ne izmota več let, ali pa si nakopje bolezni, čije posledice je seveda dopust. To sicer ni povsem lastna krivda, zakaj k temu pripomorejo naše slabe plače in desolatne stanovske in prehranjevalne razmere, katerim je učiteljstvo nemalo izpostavljeno; vendar pa se taki slučaj v zahvalo ocenjujejo raje od slabše, kakor od dobre strani. Danes se zbolijo ne smeš, ker ti to ni v čast ne v korist, poleg tega prideš še »zgoraj« v slabo luč.

Med našim ljudstvom je še vedno razširjeno mnenje, da ima učiteljstvo ogromne plače in da kmetje plačujejo vse davke le radi nas. Za tako mnenje so svojčas poskrbeli demagoški in šoli nasprotujoči elementi. Nam se zaračunava hrana in stanovanje po današnjih visokih cenah, ne pa po naših nizkih mesečnih prejemkih.

Naše oblasti in širša javnost nima pravega vpogleda o naših prizadevanjih izven šole in o težkem stališču. Učiteljstvo je ponekde skoraj edini faktor, ki propagira geslo »sloga jači, nesloga tlači«, nasproti mnogobrojnemu defetističnim elementom, ki izrabljajo zato vse ljudske strasti in instinkte proti nam.

Kdor ni bil pri številnih volitvah v zadnjih petih letih priča in središče volilnih borb, ta nima pojma o protiučiteljski gonji. Časopisni napadi nam neprijaznih listov so le mal refleks ostudnega in zlobnega početja proti učiteljstvu.

Ni treba smatrati za zgolj materijalizem, če se kdo spusti na realna tla in obravnava probleme, ki so predpogoj za eksistenco. Ne malodušnost, ampak gola fakta so, preko katerih ni mogoče iti. Učiteljstvo vrši vzvišeno nesebično delo, kakor malokateri drugi stan, zato pa se čutimo tudi v prejemkih zapostavljene za vsemi drugimi. Zagovarjali se pa ne bomo, ker ni to namen in nam tega tudi ni treba.

Naredimo o svojem podrobnem delu izven šole statistiko in številke naj pokažejo celumu svetu, kako brezpredmetne so fraze, da se omejujemo le med štiri stene.

Naša kulturna organizacija.

Predavanja in poročila pri društvih.

—s Učiteljsko društvo za mariborski šolski okraj v Mariboru dne 7. februarja 1924. Od 114 članov, navzočih —?

»Bistvo in pomen produktivne šole in pot do njenega uresničenja«. Predavatelj tov. nadzornik Lichtenwallner je v krasno zasnovanem referatu izčrpno poročal o najnovejšem pokretu moderne pedagogike. Uvodoma je analiziral ročno in duševno delo in njega pomen za duševno in нравno vzgojo mladine, govoril je nadalje o ročnem delu, rokotvornem pouku, delovnem pouku, delovni šoli in nam tako predložil pokret »produktivne šole«. Zanimivo nam je napram današnji šoli učilnici orisal idealno obliko bodoče delovne šole, obravnaval je pa tudi vse priznane moderne vire, ki jih akceptira lahko že današnja praksa in preokrene šolstvo v nove smeri. Zavzel je splošno stališče, ki je primerno za naše razmere in dal tudi praktična navodila za pot do končnega uresničenja delovnega principa. Predavatelj je posebno poudarjal potrebo notranje reforme današnjega učiteljstva, ki naj potom preokreta, preorientacije, boljše tehnične in psihologi-

Kdor plove brez smotra in jasne smeri v svetovni reki, je izgubljen, ta služi le drugim; zato se moramo vprašati: ali imamo pravi smoter, pravi ideal, brez pravega ideala in jasne smeri ni mogoč napredek. Kake kulturne in prosvetne ideale imamo izven šole? Usmerjajmo tudi v tem pravcu svojo pot!

ne naobrazbe dosega zaželeni smoter produktivne šole. Konečno je snov subsumiral v 3 zahtevah:

1. da s preokretom v praksi skušamo doseči najboljše uspehe.
2. da onim, ki iščejo nova pota ne mečemo polen pod noge.
3. da si svoje znanje izpopolnimo v zmislu delovnega principa.

Tov. nadzornik je za navodila in nasvete, ki jih je podal iz svojega bogatega znanja, žel zasluženo priznanje in zahvalo.

V debati je tov. Hren — odobravajoč omenjene točke — predlagal še 4. zahtevo, naj UJU dela na to, da se naš naraščaj že na učiteljskih seznani z modernimi pedagog. strujami, ker le tako bo udejstvovanje v novih tiri mogoče! Tovariš nadzornik izrazi željo, da bi se ciklus predavanj o modernih pedagog. reformah, ki se je začel s »Problemi vzgoje« (tov. Vranc), nadaljeval in priporočal nekatere teme.

—s Učiteljsko društvo za Maribor, 22. februarja 1924 v Mariboru. Od 116 članov navzočih 96

O utisih iz Prekmurja, tov. Hren.

—s Učiteljsko društvo za šolski okraj Maribor, dne 6. marca 1924 v Mariboru. Od 114 članov navzočih 67.

O kolekovanju šolskih listin, poročal tov. Knaflič.

»Domači kraj v službi produktivnega zgodovinskega pouka«, predaval tov. —, Matični listi in izkazi, poročal tovariš Robnik.

—s Učiteljsko društvo za ormoški okraj, 9. februarja 1924 v Ormožu. Od 52 članov navzočih 35.

O dr. Žgečevi brošuri, predaval tov. Rajšp.

O podmladku Rdečega križa, predaval tov. P. Flere.

Knjigovestni tečaj s predavanjem o zgodovini knjigovestništva se je vršil 6. februarja v Središču, pod vodstvom tov. Srečka Vittorija. (V pretečenem letu vseh predavanj 10).

—s Celjsko učiteljsko društvo, 8. marca 1924 v Celju. Od 135 članov bilo navzočih 95.

Naše stanovsko delovanje, poročal tov. Gnuš.

Uporabne naloge pri računstvu, predaval tov. Petrovič.

—s Savinjsko učiteljsko društvo, 6. marca 1924, na Gomilskem. Od 33 članov navzočih 24 in 1 gost.

»Socialna ustanova«, podal tovariš Zdolšek.

—s Logaški krožek je imel v zadnjih letih sledeča predavanja:

Leta 1922.: Učitelji voditelji, predaval Leop. Hladnik.

Novi šolski zakon, pred. K. Štravs. Leta 1923. Rusija, predaval tov. K. Štravs.

Doživljaji češkega prostovoljca, predaval tov. Iv. Doljak.

Nova uradniška pragmatika in učiteljstvo, predaval tov. Vlad. Požar.

»Problemi vzgoje«, od dr. Žgeča, predaval tov. K. Štravs.

—s Učiteljsko društvo za Ptuj, 13. marca 1924 v Ptuj. Od — članov navzočih —?

Ureditev šolskih vrtov v ptujskem okraju s praktično demonstracijo v grevesnici, predaval vin. nadz. Zupanc.

—s Gornjegrajsko učiteljsko društvo, 9. februarja 1924 na Rečici. Od 28 članov odsotni 4 člani.

Domoznanski pouk za 3. in 4. šolsko leto, predaval tov. Pulko. Sklenjeno je bilo, da zbere učiteljstvo zgodovinske pripovedke in pravljice svojega okraja.

—s Slovenjebistriško učiteljsko društvo, 8. marca 1924 v Pragerskem. Od vseh članov navzočih 80%.

Notranja reforma našega šolstva kot prva potreba sedanje dobe, predaval tov. nadzornik Lichtenwallner. O tej temi je predaval jasno, precizno in izčrpno, kar je značilna lastnost njegovih predavanj, g. nadzornik Lichtenwallner. Očrtal in razpredelil je program delovne šole, ki obstoja v samostojnem duševnem delovanju učenčevem s samodelavno pridobitvijo znanstvene snovi, deloma tudi z ročnim delom ter je navajal h koncu